

Eastern Europe Studies Centre
Est. 2006

KINIJA IR PIETRYČIŲ AZIJOS REGIONAS

Ketvirtinė analitinė apžvalga

2022-01

RAIGIRDAS BORUTA

Svarbiausi akcentai

- 2022 m. Pekino žiemos olimpinės žaidynės buvo labai svarbios Kinijai stengiantis gerinti šalies tarptautinį įvaizdį ir prestižą, tačiau dar svarbesnis tikslas – sustiprinti Si Dzinpingo (Xi Jinpingo) politinę galią ir palaikyti pakilią visuomenės nuotaiką laukiant Kinijos komunistų partijos (KKP) kongreso.
- Pekino pozicijos neapibrėžtumas dėl Rusijos ir Ukrainos karo ir pastangos pateikti save kaip neutralų stebėtoją tampa vis didesniu iššūkiu. Didėjantis Vakarų spaudimas lėmė Pekino diplomatinį aktyvumą skelbiant raginimus kuo greičiau baigti karą Ukrainoje.
- Kovo 5–11 d. Kinijoje įvykusios „Dvi sesijos“ ir per jas paskelbta 2022 m. Valdžios darbo ataskaita rodo didžiules Pekino pastangas palaikyti stabilų ekonomikos augimą ir nuraminti tarptautinius investuotojus.

Raigirdas Boruta yra RESC Kinijos tyrimų programos asocijuotasis ekspertas, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto doktorantas. Lankašyro centriniame universitete (Jungtinėje Karalystėje) įgijo Azijos ir Ramiojo vandenyno studijų bakalauro laipsnį (Kinijos studijų kryptis). 2020 m. Sičuanos universitete (Kinijoje) baigė tarptautinių santykių magistro programą.

- Nuo metų pradžios Kinija susiduria su rimtu COVID protrūkiu šalyje. Si Dzinpingo pasiryžimas tęsti griežtą COVID politiką gali turėti rimtų ekonominių pasekmių ne tik šalyje, bet ir visame pasaulyje.
- Palyginti su 2014 m. Rusijos kariniais veiksmais Kryme, Pietryčių Azijos regiono ir Taivano reakcija į Rusijos invaziją Ukrainoje buvo griežtesnė ir vieningesnė, tačiau dauguma šalių nesiryžo tiesiogiai pasmerkti Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir užėmė neutralią poziciją.

Užsienio politika

Pekino žiemos olimpinės žaidynės.

Nors Pekino žiemos olimpių žaidynių reikšmė Kinijos tarptautiniam prestižui ir įvaizdžiui neabejotina, pagrindiniai žaidynių tikslai ir nauda yra susiję su vidaus politika. Kinijos žiniasklaida Pekino žiemos olimpinėms žaidynėms skyrė didžiulį dėmesį, aprašant ir rodant renginį buvo juntami nacionalistiniai sentimentai ir pompastiška retorika, o to tikslas – palikti gilų įspūdį kinams dėl Kinijos laimėjimų ir pasiekimų, taip pat parodyti apčiuopiamą progresą, susijusį su Si Dzinpingo Kinijos svajonės įgyvendinimo progresu. Prieš pat olimpių žaidynių pradžią susitikęs su Kinijos žurnalistais Si pabrėžė Kinijos žurnalistų darbo reikšmę ir paragino „tinkamai pasauliui papasakoti Kinijos pasaką“¹. Turint omenyje politiškai svarbius ir jautrius metus Pekinui, žaidynės leis Si Dzinpingui sustiprinti savo politinę galią ir tuo pat metu susilpninti Kinijos komunistų partijos viduje vis garsiau girdimus prieštarigus balsus.

2022 m. Pekinas tampa pirmuoju miestu pasaulyje, kuriame buvo surengtos tiek vasaros, tiek žiemos olimpinės žaidynės. Nors laukiant žaidynių Kinijos visuomenėje vyravo itin pakili nuotaikos, Kinijos komunistų partija turėjo spręsti įvairius iššūkius ir įtampas: aštrėjanti kritika iš išorės, gilėjanti konfrontacija su Vakarais, dalinis diplomatinis žaidynių boikotas, kova su geopolitinėmis įtampomis ir tebesitęsianti COVID pandemija.

Palyginti su 2008 m. Pekino olimpiados užsienio svečių sąrašu, 2022 m. žaidynėse išryškėja reikšmingas skirtumas: demokratinių šalių

atstovų buvo gerokai mažiau, didžiąją užsienio valstybių delegacijų dalį sudarė autoritarinių arba hibridinių režimų atstovai. Prieš prasidedant žaidynėms kai kurios Vakarų šalys (JAV, Australija, Jungtinė Karalystė, Kanada, Estija, Latvija, Lietuva, Švedija, Nyderlandai ir Danija) išreiškė oficialų diplomatinį žaidynių boikotą dėl blogėjančios žmogaus teisių padėties Kinijoje.

Užsienio valstybių vadovai 2022 m. Pekino žiemos olimpinėse žaidynėse

Rusija	Mongolija	Saudo Arabija
Lenkija	Pakistanas	Bosnija ir Hercegovina
Serbija	Argentina	Tailandas
Liuksemburgas	Kataras	Papua Naujoji Gvinėja
Monakas	Jungtiniai Arabų Emyratai	Pietų Korėja
Kambodža	Egiptas	Ekvadoras
Singapūras	Kazachstanas	Turkmėnija
Tadžikija	Kirgizija	Uzbekija

Karas Ukrainoje, Kinijos ir Rusijos santykiai.

Pekino žiemos olimpių žaidynių išvakarėse bene daugiausia pasaulio žiniasklaidos dėmesio sulaukė oficialus Rusijos prezidento Vladimiro Putino vizitas Pekine, per kurį įvyko susitikimas su Kinijos prezidentu Si Dzinpingu. Po susitikimo publikuotas bendras pareiškimas „Dėl tarptautinių santykių naujoje eroje ir tvaraus globalaus vystymosi“ sukėlė įtarimų, kad jis gali simbolizuoti Kinijos netiesioginę paramą ir pritarimą Rusijos kariniams veiksams Ukrainoje, prasidėjusiems iškart po Pekino olimpių

žaidynių. Pareiškime buvo aukštinami dvišaliai santykiai ir jų svarba: „Kinijos ir Rusijos tarpusavio santykiai peržengia šaltojo karo laikų karinius ir politinius blokus. Dvišalė draugystė neturi ribų, bendradarbiavimas neturi uždraustų sričių, stiprėjanti strateginė partnerystė nenukreipta prieš trečiąsias šalis, ji taip pat neveikiama trečiųjų šalių ir pokyčių tarptautinėje erdvėje.“² Šis pareiškimas pratęsė dar 2021 m. pabaigoje reikštas užuominas apie Kinijos ir Rusijos santykių aukso amžių: gruodžio 2 d. Kinijos užsienio reikalų ministerijos atstovas Vangas Venbinas (Wang Wenbinas) Kiniją ir Rusiją apibūdino kaip „daugiau nei sąjungininkes“³.

Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje, kai buvo kaipmat susidurta su dideliais sunkumais, pastatė Kiniją į nepatogią padėtį. Tai lėmė Kinijos sprendimą viešai užimti neutralią poziciją ir stengtis išlaikyti balansą tarp Rusijos ir Ukrainos, kurios yra svarbios Kinijos strateginės partnerės (2011 m. Kinija su Ukraina pasirašė strateginės partnerystės deklaraciją, tačiau realiai bendradarbiauta ribotai). Vasario 25 d. vykusioje Kinijos užsienio reikalų ministerijos spaudos konferencijoje Vangas Venbinas pirmą kartą pateikė oficialią Pekino poziciją: buvo susilaikyta nuo Rusijos veiksmų pasmerkimo. Iki šiol vyrauja nepakitęs naratyvas, kad „Ukrainos problema yra nulemta kompleksinių ir ypatingų istorinių ypatumų“, iš dalies stengiamasi pateisinti Rusijos veiksmus pabrėžiant, jog „Kinija supranta pagrįstus Rusijos nuogaštavimus saugumo srityje“⁴.

Kinija nesitikėjo, kad Rusijos karinė operacija Ukrainoje susidurs su dideliais sunkumais ir užstrigs. Pirminį Kinijos tikėjimą Rusijos sėkme galima pagrįsti žvelgiant į Kinijos ambasados Ukrainoje itin lėtą reakciją į įvykius ir delsimą įspėti ir evakuoti Ukrainoje esančius šalies piliečius. Ši situacija sulaukė itin neigiamos reakcijos Kinijos visuomenėje⁵.

Griežta Vakarų reakcija ir parodyta vienybė privertė Kiniją sušvelninti savo retoriką dėl santykių su Rusija. Vasario 28 d. Kinijos URM atstovas, atsakydamas į klausimą dėl Kinijos ir Rusijos partnerystės, pabrėžė, kad „Kinija ir Rusija yra strateginės partnerės, bet ne sąjungininkės“, ir pridėjo, jog „Kinija nesikiš į trečiųjų šalių

reikalus“⁶. Palyginti su ankstesniais pareiškimais, šį kartą dvišalių santykių apibūdinimas buvo nuosaikesnis.

Rusijos kariuomenei stringant Ukrainoje ir didėjant tarptautinei izoliacijai, Kinijos diplomatinis aktyvumas reikšmingai padidėjo, tai iš dalies susiję ir su gilėjančiomis šalies vidaus problemomis, ypač naujos COVID bangos protrūkiu. Nestabili tarptautinė padėtis neleidžia Pekinui viso dėmesio skirti vidaus problemoms. Pastaruoju metu Kinija aktyviai įsitraukė į diplomatinį dialogą:

- kovo 8 d. Si Dzinpingas kalbėjosi su Prancūzijos ir Vokietijos lyderiais, per pokalbį daug dėmesio skirta Ukrainai. Reikšminga detalė: pokalbio metu Si situaciją Ukrainoje apibūdino kaip karą („Karo ugnis Europoje vėl įsiliepsnojo“⁷);
- kovo 14 d. aukščiausiojo rango Kinijos diplomatas Jang Dzieči (Yang Jiechi) Romoje susitiko su JAV nacionalinio saugumo patarėju Džeiku Salivanu (Jake Sullivan) ir aptarė situaciją Ukrainoje⁸;
- kovo 18 d. Kinijos ir JAV prezidentai surengė virtualųjį susitikimą, per kurį taip pat buvo aptarta situacija Ukrainoje⁹;
- kovo 22 d. Ukrainos prezidento atstovas Andrejus Jermakas (Andriy Yermak) pareiškė, kad artimiausiu metu Ukrainos prezidentas ketina pasikalbėti su Kinijos lyderiu¹⁰;
- kovo 25 d. Kinijos prezidentas telefonu kalbėjosi su Jungtinės Karalystės premjeru. Per pokalbį aptarta situacija Ukrainoje.

Jungtinėse Tautose (JT) Kinija taip pat siekia pasirodyti kaip neutrali valstybė. Vasario 25 d. JT Saugumo Tarybos posėdyje Kinija kartu su Indija ir JAE susilaikė nuo balsavimo dėl rezolucijos¹¹, smerkiančios Rusijos veiksmus Ukrainoje. Ši rezolucija nebuvo priimta dėl Rusijos veto. JT Generalinės Asamblėjos (GA) rezolucija, reikalaujanti Rusiją sustabdyti veiksmus Ukrainoje, buvo priimta paremiant 141 šaliai, tačiau Kinija kartu su kitomis 35 valstybėmis susilaikė¹². Kovo 24 d. JT GA priėmė dar vieną rezoluciją dėl humanitarinių pasekmių ir agresijos prieš Ukrainą. Balsų pasiskirstymas buvo panašus kaip ir praeitoje GA rezolucijoje: Kinija kartu su kitomis 37 šalimis susilaikė¹³.

Vidaus politikos tendencijos

„Dvi sesijos“

Kovo 5–11 d. įvyko paralelinės Kinijos Nacionalinio liaudies kongreso ir Kinijos Liaudies politinės konsultacinės konferencijos sesijos; šis įvykis Kinijoje dar vadinamas „Dviejomis sesijomis“. Kongreso, kuris įvyksta kartą per metus, pagrindinis tikslas – patvirtinti 2022 m. valdžios darbo ataskaitą, kurią kongreso pabaigoje pristato Valstybės tarybos atstovas (Kinijos premjeras). Ši valdžios ataskaita yra svarbiausias šių metų politinis dokumentas, kuriame formuluojami plataus masto ekonominiai tikslai ir metiniai planai.

Svarbiausi 2022 m. ataskaitos akcentai:

- 2022 m. Kinijos BVP augimo tikslas.** 2022 m. ataskaitoje paskelbta, kad bus siekiama išlaikyti ne mažesnę nei 5,5 % BVP augimą, kuris, nors ir yra žemiausias, palyginti su pastarojo dešimtmečiu tikslais, išlieka ganėtinai ambicingas;
- Ekonominis stimulas.** Kinija pareiškė, kad bus imtasi naujų priemonių, kuriomis siekiama sumažinti mokesčius verslams, ypač gamybos ir smulkiojo verslo (kurių metinės pajamos yra iki 5 milijonų juanių) sektoriuose. Smulkiesiems mokesčių mokėtojams bus laikinai sustabdyta prievolė mokėti PVM;
- Investicijų skatinimas.** Pekinas pareiškė, kad 640 milijardų juanių (apie 100 mlrd. dolerių) bus skirta investicijomis, ypač infrastruktūros sektoriuje;
- Užsienio prekyba ir investicijos.** Didžiulis dėmesys skiriamas importo ir eksporto stabilizavimui. Planuojama didinti eksporto kreditų prieinamumą, skatinti aukštos kokybės produktų ir paslaugų eksportą, bus pasiūlytos įvairios finansinės paskatos;
- Kovos su COVID strategija.** Tęsiama nulinės tolerancijos strategija, plečiami COVID tyrimai, tobulinami prevenciniai mechanizmai, ieškoma būdų, kaip sumažinti poveikį ekonominei ir prekybinei veiklai protrūkio taškuose;
- Nedarbingumo lygio mažinimas.** 2021 m. nedarbo lygis Kinijoje siekė 5,1 % (16–24 metų amžiaus jaunimo nedarbas 2021 m. gruodį

siekė 14,3 %). Šiais metais bus siūloma papildomų paskatų verslams, kurie stabiliai išlaiko darbo vietas, papildomų resursų, skirtų jaunimo įdarbinimo srityje, verslams bus siūloma finansinių kompensacijų.

Šiomet didžiųjų Kinijos įmonių akcijų vertė krito; tam didelę įtaką turėjo JAV pareiškimas dėl galimo penkių Kinijos įmonių pašalinimo iš JAV akcijų biržos¹⁴. Kovo 11 d. Kinijos didžiųjų įmonių akcijos nūrė žemyn: „Alibaba“ –6,56 %, „Baidu“ –5,14 %, „JD.com“ –15,67 %, o bendras Honkongo „HangSeng Tech“ indeksas krito 7,55 %¹⁵. Investuotojus neigiamai paveikė griežta Pekino politika dėl technologijų įmonių, COVID protrūkis ir galimos grėsmės, kylančios iš dviprasmiškos Kinijos pozicijos dėl Rusijos ir Ukrainos karo.

Tačiau akcijų vertė reikšmingai atsigavo po oficialaus vicepremjero Liu Hè (Liu He), kuris yra pagrindinis Si Dzinpingo patarėjas ekonomikos klausimais, pareiškimo, kuriuo buvo siekiama nuraminti investuotojus. Pareiškime buvo akcentuojama, kad Pekinas imsis aktyvių veiksmų ir sieks palaikyti finansinį stabilumą ir ekonomikos augimą. Liu taip pat patikino, kad centrinė valdžia imsis visų priemonių vykdant ekonominę politiką, kuri būtų naudinga rinkoms. Po šio pareiškimo Kinijos akcijų vertė šovė į viršų, JAV žiniasklaida konstatavo, kad Kinijos akcijos išgyvena geriausius laikus per pastaruosius metus¹⁶. Honkongo „Hang Seng“ indeksas (HSI) augo 9,1 % (didžiausias augimas per vieną dieną nuo 2008-ųjų). Tačiau, nors Kinijos ekonomikos augimo prognozės pozityvios, galima tikėtis, kad Kinijos įmonių akcijos išliks nestabilios dėl Pekino pasiryžimo tęsti nulinės tolerancijos COVID politiką. Kinijos požiūris į Rusijos ir Ukrainos karą taip pat gali turėti neigiamos įtakos investuotojų sprendimams.

COVID pandemija ir poveikis ekonomikai.

Šių metų pradžioje naujų COVID susirgimų skaičius Kinijoje šovė į viršų: per parą vidurkis siekė apie 180 atvejų, o kovo pabaigoje vidurkis buvo apie 2 200 susirgimų per parą. Kovą Šendžene (17,5 mln. gyventojų), Šanchajuje (25 mln.), Dziline (24 mln.) ir Dong Juane (10 mln.) buvo įvesti skirtingų lygių ribojimai.

Gamyklų, verslų veikla taip pat buvo apribota¹⁷. Itin neigiamą įtaką turės Šanchajaus užsidarymas. Kovo 27 d. Šanchajaus valdžia paskelbė apie dalinį miesto uždarymą ir griežtą judėjimo ir ekonominių veiklų ribojimą, o tai turės neigiamos įtakos pasaulinei prekybai¹⁸.

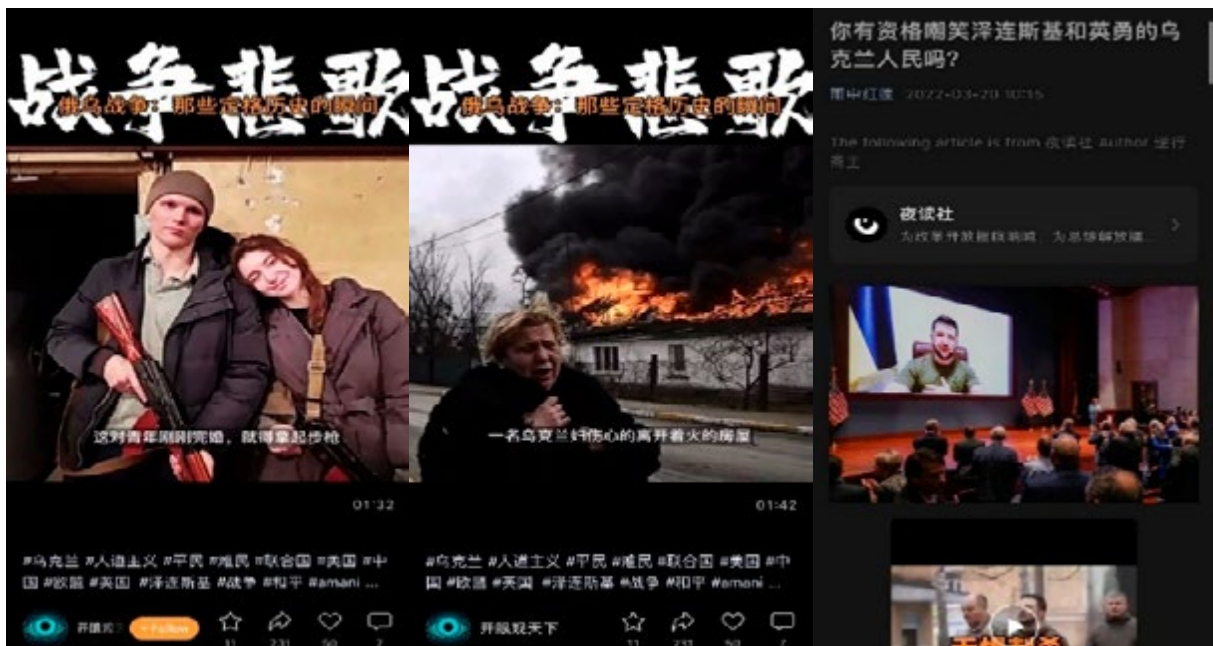
Pekinas labai stengiasi siekdamas efektyviai balansuoti tarp pandemijos valdymo ir ekonomikos atsigavimo skatinimo. „Citi“ analitikai prognozuoja, kad dėl naujausios bangos Kinijos pirmojo ketvirčio BVP augimas sumažės apie 0,8 %¹⁹. Tačiau, nors Kinijos nulinė COVID politika itin neigiamai veikia šalies ekonomiką, baiminamasi, kad laisvesni ribojimai gali lemti didesnę viruso bangą ir destabilizuoti visuomenę. Kovo 17 d. Kinijos prezidentas Si Dzingpingas akcentavo, kad šalis privalo kuo greičiau sustabdyti viruso plitimą ir tęsti Kinijos dinamišką nulinę COVID politiką²⁰. Nors šios strategijos ekonominė kaina yra didelė, artėjant KKP kongresui pagrindinis Pekino prioritetas yra išlaikyti stabilumą šalies viduje.

Kinijos žiniasklaidos ir visuomenės reakcija į karą Ukrainoje.

Kaip ir Vakaruose, Kinijos žiniasklaida Rusijos ir Ukrainos kariniam konfliktui skyrė didžiulį

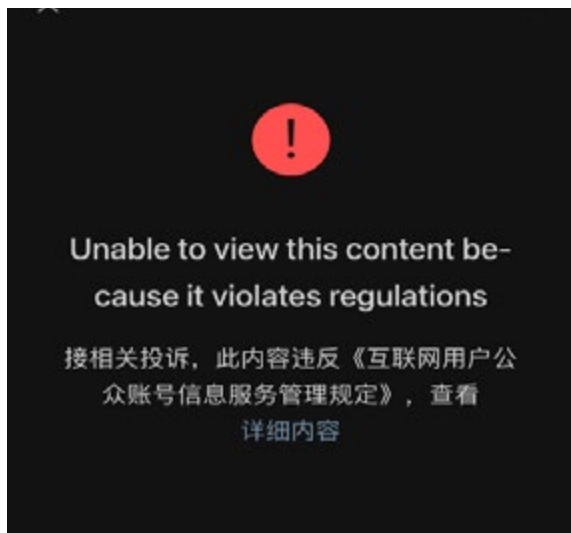
dėmesį, pirmąją konflikto dieną 6 iš 10 skaitomiausių naujienų buvo apie karą Ukrainoje. Tačiau įvykiai Ukrainoje Kinijos viduje nušviečiami gana neįprastai, viskas glaudžiai susiję su Pekino, kaip neutralaus taikdario, pozicionavimu aiškiai neišreiškiant paramos konkrečiai pusei. Pirmosiomis konflikto dienomis įvykių nušvietimas Kinijos valstybinės žiniasklaidos kanalais buvo iš dalies subalansuotas, remtasi tiek Ukrainos, tiek Rusijos šaltiniais. Tačiau vėliau oficialiosios žiniasklaidos naratyvas tapo labiau koncentruotas, ėmė vyrauti rusiškoji versija, akcentuojama „kompleksinė ir giliai istorines šaknis turinti“ Ukrainos problema, išreiškiama kritika NATO ir jos plėtrai į Rytus, kuri ir nulėmė konfliktą Ukrainoje.

Nepaisant nuoseklaus Kinijos valstybinės žiniasklaidos naratyvo, įvykiai Ukrainoje mažesnėse medijose, socialiniuose tinkluose ir privačiuose portaluose rodomi išties neįprastai, ypač turint omenyje Pekino cenzūros politiką. Nors prorusiškas naratyvas labiau pastebimas, proukrainietiškių įrašų ir straipsnių viešojoje erdvėje taip pat gana daug. Net ir paramą Rusijai išreiškiančiais įrašais ir komentarais nerodoma meilė Rusijai: ši pozicija paremta stipriais antivakarais sentimentais ir neigiamu požiūriu į NATO.

Socialiniuose tinkluose ir mažesnėse medijose įvykiai Ukrainoje nušviečiami įvairiau, daug dėmesio skiriama pabėgėliams, ukrainiečių išgyvenimams ir turto naikinimui Ukrainoje. Valstybinėje žiniasklaidoje vengiama kalbėti emociškai jautriomis temomis.

Kinijos intelektualų požiūris ir reakcija į karą Ukrainoje taip pat sulaukė ne tik Kinijos, bet ir viso pasaulio dėmesio. Vasario 26 d. penki garsūs Kinijos istorijos profesoriai publikavo bendrą atvirą laišką²¹, kuriame pasmerkė Rusiją užpuolus Ukrainą. Šis pareiškimas buvo pašalintas, tačiau spėjo išplisti internete. Vasario 28 d. internete publikuota Rusijos veiksmus smerkianti peticija²², kurią pasirašė daugiau nei 130 Kinijos alumnų iš prestižinių universitetų. Joje Pekinas buvo raginamas gerbti savo 1994 m. įsipareigojimus²³, kuriais Kinija pažadėjo suteikti saugumo garantijas šalims, neturinčioms branduolinių ginklų. Ši peticija taip pat buvo pašalinta iš Kinijos viešosios erdvės.

Šis pranešimas Kinijos viešojoje erdvėje matomas dažnai. Įrašai, pernelyg atvirai remiantys vieną pusę Ukrainos konflikte, būna pašalinami.

Bene daugiausia dėmesio sulaukė įtakingo akademiko Hu Vėjaus (Hu Wei) esė, publikuota Karterio centro JAV ir Kinijos tyrimų centro portale („US-China Perception Monitor“). Pasak autoriaus, Kinija turi kuo greičiau nutraukti ryšius su Vladimiru Putinu dėl karo Ukrainoje. Hu akcentavo, kad tai padarydama Kinija išvengs buvimo pralaimėtojų pusėje ir didesnės konfrontacijos su JAV ir Vakarais²⁴. Vang Huiyao (Wang Huiyao), Kinijos analitinio centro prezidentas, leidinyje „The New York Times“ taip pat

pateikė kritišką vertinimą dėl situacijos ir pabrėžė, kad Kinija turi aktyviau įsitraukti į konflikto gesinimą. Tačiau šie Kinijos akademikų pasisakymai Kinijos viduje griežtai cenzūruojami, patys autoriai sulaukė itin neigiamos Kinijos visuomenės kritikos.

Pietryčių Azijos regionas ir Taivanas: požiūris į karą Ukrainoje įvairovė

Vasario 26 d. Pietryčių Azijos valstybių asociacijos (ASEAN) Užsienio reikalų ministrai publikavo bendrą pareiškimą²⁵ dėl situacijos Ukrainoje, kuriame buvo išreikštas susirūpinimas dėl karinės eskalacijos, tačiau Rusijos veiksmai nebuvo pasmerkti. Nors šio pareiškimo tonas švelnus, pats vieningos ASEAN reakcijos paskelbimas yra reikšmingas – dėl 2014 m. prasidėjusio Rusijos ir Ukrainos karo ir Krymo aneksijos Pietryčių Azijos valstybių asociacija nepateikė jokios bendros reakcijos.

Dauguma regiono šalių vieningai parėmė JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją dėl karo Ukrainoje, kuri parodė gana neįprastą šalių vieningumą su likusiu pasauliu (141 šalys parėmė rezoliuciją, 5 balsavo prieš, 35 šalys susilaikė). Iš Pietryčių Azijos šalių tik Laosas ir Vietnamas susilaikė nuo Rusijos karinių veiksmų pasmerkimo (nors Mianmaras parėmė rezoliuciją, Mianmaro atstovas JT Kyaw Moe Tun, kuris buvo paskirtas prieš Mianmaro karinį perversmą, neatspindi oficialaus šiuo metu Mianmarą valdančios prorusiškos karinės chuntos požiūrio). Tačiau, nepaisant gana neįprastos regiono šalių vienybės, ši rezoliucija turi daugiau simbolinę reikšmę. Realioji regiono šalių oficialioji pozicija yra nevienareikšmiška ir turinti esminių skirtumų.

Pietryčių Azijos šalių pozicijos dėl karo Ukrainoje.

Brunėjus. Vasario 26 d. Brunėjaus užsienio reikalų ministerija išreiškė susirūpinimą dėl situacijos Ukrainoje ir pasmerkė bet kokius veiksmus, pažeidžiančius suverenitetą, nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą²⁶. Oficialiame pareiškime Rusija nebuvo paminėta.

Kambodža. Turint omenyje ilgą Kambodžos ir Rusijos santykių istoriją, šalies pozicija dėl karo Ukrainoje buvo gana griežta ir kritiška. Pagrįsdamas šalies sprendimą palaikyti JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją, Kambodžos premjeras Hunas Senas (Hun Sen) patikino, kad „šalis nepalaiko jėgos panaudojimo“ ir „tikisi, jog abi pusės supras tokią šalies poziciją“²⁷. Tačiau šalis tiesiogiai nepasmerkė Rusijos: Hunas Senas pabrėžė, kad Kambodža neparems nė vienos pusės, ir nukreipė savo kritiką į ES, kurią apkaltino europeizuojant konfliktą ir trukdant galimybėms konfliktą išspręsti dialogu. Kovo 17 d. šalies premjeras taip pat pareiškė, kad remiantis humanitariniais principais Kambodža taip pat pasiruošusi priimti Ukrainos karo pabėgėlius, jei jie nuspręstų atvykti į šalį²⁸.

Indonezija. Nors Indonezija parėmė JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją ir nepriklausomos komisijos įkūrimą siekiant ištirti galimus žmogaus teisių pažeidimus kare, vyraujančios nuotaikos šalies viešojoje erdvėje iš esmės skiriasi. Internetu parama Rusijai yra reikšmingai didelė, vyrauja prorusiškas naratyvas, dalis akademikų taip pat išreiškė paramą Rusijos veiksmams²⁹. Tokios visuomenėje vyraujančios nuotaikos skatinamos stiprių antiamerikietiškių ir antivakarietiškių nuostatų. Šios nuotaikos visuomenėje itin sustiprėjo po JAV pradėtos kovos su terorizmu („War on Terror“). Antivakarietiškos nuostatos paremtos šios musulmoniškos šalies kritika dėl Vakarų dviveidiškumo: akcentuojama, kad greita ir ryžtinga Vakarų reakcija į karą Ukrainoje iš esmės skiriasi nuo Vakarų reakcijos ir pozicijos dėl Palestinos. Indonezijoje vyraujančios nuotaikos turi daug bendrų taškų su Kinijos visuomenės pozicija: kritiškas požiūris kyla ne iš simpatijų Putinui, bet iš neigiamo požiūrio į Vakarus ir nuomonės, kad NATO plėtra į Rytus yra pagrindinė priežastis, sukėlus šių konfliktą.

Laosas. Laosas palaiko itin glaudžius santykius su Rusija. Tai lėmė Laoso sprendimą susilaikyti nuo balsavimo JT Generalinėje Asamblėjoje. Vasario 26 d. Laoso užsienio reikalų ministerijos pareiškime dėl situacijos Ukrainoje patikinta, kad „Laosas atidžiai seka komplikuoatą ir jautrią situaciją Ukrainoje“, ir paraginta „ieškoti taikaus sprendimo diplomatinio keliu“. Rusija pareiškime nebuvo paminėta.

Malaizija. Vasario 26 d. pareiškime Malaizijos premjeras išreiškė rimtą susirūpinimą dėl konflikto Ukrainoje eskalacijos ir paragino JT Saugumo Tarybą imtis aktyvaus vaidmens sprendžiant konfliktą taikiais būdais³⁰. Rusija pareiškime nebuvo paminėta. Kovo 8 d. Malaizijos užsienio reikalų ministras pareiškė, kad šalis nepritaria vienašališkų sankcijų įvedimui, ir patikino, kad Malaizija neprisijungs prie Vakarų sankcijų. Bendros Ukrainos ir Rusijos prekybos apimtys su Malaizija sudaro tik apie 0,5 % bendros užsienio prekybos³¹.

Mianmaras. Mianmarą valdanti karinė chunta tiesiogiai parėmė Rusijos veiksmus Ukrainoje ir apkaltino Ukrainos valdžią ir žmones sukėlus konfliktą. Tokia Mianmaro pozicija nestebina: daugelis Mianmaro karininkų mokėsi Rusijoje. Vakarams paskelbus ginklų embargą, Rusija Mianmarui tapo pagrindine karinės technikos tiekėja³².

Filipinai. Filipinų prezidentas Rodrigas Duterte (Rodrigo Duterte) pabrėžė, kad Filipinai laikysis neutralios pozicijos dėl karo Ukrainoje. Prezidentas taip pat pripažino, kad dabartinė situacija „skaudina“, nes Duterte laiko Putiną savo draugu³³.

Singapūras. Pietryčių Azijos regione Singapūro pozicija yra griežčiausia ir reikšmingai kontrastuoja su bendra ASEAN pozicija. Singapūras oficialiai pasmerkė Rusijos karinius veiksmus prieš Ukrainą³⁴ ir priėmė sprendimą įvesti vienašališkas sankcijas Rusijai. Į sankcijų paketą įtraukti eksporto ribojimai tam tikroms prekėmis, dalies Rusijos bankų ir su Rusija susijusių transakcijų apribojimai. Pasak Singapūro užsienio reikalų ministro Vivjano Balakrišnano (Vivian Balakrishnan), šis griežtas atsakas paremtas įsitikinimu, kad toks Rusijos sprendimas yra „egzistencinė grėsmė Singapūrai“, ir pabrėžė, kad „pasaulio tvarka, kuri būtų paremta galios naudojimu, yra itin pavojinga mažų valstybių saugumui ir išlikimui“.

Tailandas. Tailando užsienio reikalų ministerija išleido pareiškimą, kuriame išreiškė susirūpinimą dėl įtampos Europoje ir konflikto eskalacijos³⁵. Vėlesniuose pareiškimuose Tailandas patikino, kad šalis laikysis neutralumo principo

ir stengsis palaikyti draugiškus santykius su visomis šalimis. Rusijos turistai sudaro didelę dalį Tailando turizmo sektoriuje, Tailando ekonomika, kuri buvo paveikta COVID pandemijos, gali patirti papildomą smūgį dėl kylančių kuro ir pragyvenimo kainų. „Bangkok Post“ naujienų agentūros atliktoje apklausoje 52,40 % apklaustųjų pareiškė, kad atidžiai stebi Rusijos ir Ukrainos konfliktą, tik 3,85 % apklaustųjų teigė, kad Ukrainos ir Rusijos konfliktas nekelia nerimo³⁶.

Rytų Timoras. Tai vienintelė regiono šalis, nepriklausanti ASEAN blokui. Šalis išsiskyrė itin griežta reakcija: Rusija buvo pasmerkta dėl savo veiksmų prieš Ukrainą³⁷.

Vietnamas. Nuo Sovietų Sąjungos laikų Vietnamo komunistų partija palaikė glaudžius ryšius su Rusija, tad Vietnamo pozicija buvo atsargi. Vietnamo ambasadorius JT pareiškė, kad šalis gerbia tarptautinę teisę ir suverenitetą³⁸. Tačiau Vietnamo spaudoje prorusiškas naratyvas nedominuoja, situacija Ukrainoje apšviečiama gana neutraliai. 31-oje Vietnamo diplomatinėje konferencijoje Vietnamo premjeras Fam Min Tin (Pham Minh Chinh) pareiškė, kad šalis „nesirenka pusį“³⁹.

Taivano reakcija į Rusijos karinius veiksmus Ukrainoje buvo greita ir griežta. Vasario 25 d. oficialiame pareiškime Taivano valdžia pasmerkė Rusijos pradėtą karą Ukrainoje ir patikino, kad Taivanas jungiasi prie tarptautinės bendruomenės sankcijų Rusijai⁴⁰. Vasario 28 d. per Taivano vyriausybės posėdį buvo aptartos sankcijos Rusijai, Taivano valdžia patikino, kad nuodugniai peržiūrės prekybą su Rusija, remdamasi sudarytu eksporto kontrolės sąrašu, kuriame įvardijami elektronikos komponentai, kompiuteriai, aukštųjų technologijų prietaisai ir kiti dvigubą paskirtį turintys gaminiai. Taivano žingsnis taikyti sankcijas Rusijai neturės didelių pasekmių Taivano ekonomikai. Remiantis Taivano ekonominių reikalų ministerijos duomenimis, 2021 m. Rusijos ir Taivano dvišalė prekyba nebuvo reikšminga ir sudarė 6,306 milijardo dolerių. Iš jų Taivano eksportas į Rusiją buvo vertas tik 1,318 milijardo dolerių (0,76 % viso Taivano eksporto)⁴¹. Tačiau Taivano puslaidininkių ir mikroprocesorių embargas Rusijai atsilieps itin skaudžiai: Rusija yra priklausoma nuo TSMC gaminamų puslaidininkių, naudojamų kompiuterių, išmaniųjų įrenginių gamybai, jie taip pat naudojami ir karinėms reikmėms⁴². Tačiau keletas Taivano įmonių, tokių kaip „Asus“, „Acer“ ir MSI, kol kas nepriėmė sprendimo nutraukti savo veiklą Rusijoje⁴³.

Šaltiniai

- ¹ Kinijos centrinės valdžios portalas, „Xi Jinping: chuanbo dongao xiaoxi, jianghao zhongguo gushi“, 2022 m. Prieiga internetu: http://www.gov.cn/xinwen/2022-01/05/content_5666500.htm.
- ² Bendras Rusijos ir Kinijos pareiškimas, 2022 m. Prieiga internetu: <https://export.shobserver.com/baijiahao/html/448819.html>.
- ³ Kinijos užsienio reikalų ministerijos gruodžio 2 d. spaudos konferencija, 2021 m. Prieiga internetu: <https://www.shobserver.com/wx/detail.do?id=429035>.
- ⁴ Kinijos užsienio reikalų ministerija, „2022 nian 2 yue 25 ri wiajiao bu fayanren Wang Wenbin zhuchi liexing jizhahui“ (2022 m. vasario 25 d. Užsienio reikalų ministerijos spaudos konferencija), 2022 m. Prieiga internetu: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202202/t20220225_10645686.shtml.
- ⁵ Takada M., „Beijing under fire for delay in getting nationals out of Ukraine“, The Asahi Shimbun, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14562781>.
- ⁶ Kinijos užsienio reikalų ministerija, „2022 nian 2 yue 28 ri wiajiao bu fayanren Wang Wenbin zhuchi liexing jizhahui“ (2022 m. vasario 28 d. Užsienio reikalų ministerijos spaudos konferencija), 2022 m. Prieiga internetu: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202202/t20220228_10646369.shtml.
- ⁷ Kinijos užsienio reikalų ministerija, „Xi Jinping tong faguo deguo lingdaoren juxing shiping fenghui“, 2022 m. Prieiga internetu: https://www.mfa.gov.cn/zyxw/202203/t20220308_10649835.shtml.
- ⁸ Kinijos užsienio reikalų ministerija, „Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian’s Regular Press Conference on March 15, 2022“, 2022 m. Prieiga internetu: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/202203/t20220315_10651967.html.
- ⁹ The White House, „Readout of President Joseph R. Biden Jr. Call with President Xi Jinping of the People’s Republic of China“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/03/18/readout-of-president-joseph-r-biden-jr-call-with-president-xi-jinping-of-the-peoples-republic-of-china-2/?fbclid=IwAR3B38rBmdl7tPfuB56DGOuBH3W3rDuY7GoPMdCVGJ0m87uYSgPg-McOJB0>.
- ¹⁰ The Wall Street Journal, „The Russia-Ukraine War: March 23, 2022“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-03-23>.
- ¹¹ UN Security Council, „8979th Meeting“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UN-DOC/GEN/N22/269/25/PDF/N2226925.pdf?OpenElement>.
- ¹² UN News, „General Assembly resolution demands end to Russian offensive in Ukraine“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152>.
- ¹³ UN News, „Ukraine: General Assembly passes resolution demanding aid access, by large majority“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://news.un.org/en/story/2022/03/1114632>.
- ¹⁴ He L., „Chinese tech stocks plunge after US names companies for potential delisting“, CNN Business, 2022 m. Prieiga internetu: <https://edition.cnn.com/2022/03/11/business/alibaba-stock-sec-delisting-chinese-companies-intl-hnk/index.html>.
- ¹⁵ Huang E., „Hong Kong shares of dual-listed Chinese companies plunge as U.S.-delisting fears resurface“, CNBC, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.cnbc.com/2022/03/11/us-delisting-fears-resurface-for-dual-listed-chinese-companies.html>.
- ¹⁶ He L., „Chinese stocks have best day in years as Beijing promises to boost economy“, CNN Business, 2022 m. Prieiga internetu: <https://edition.cnn.com/2022/03/16/investing/china-hang-seng-index-best-day-since-2008-liu-he-intl-hnk/index.html>.
- ¹⁷ Jalil Z. A., Liang A., „China: Businesses shut as officials widen Covid lockdowns“, BBC, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-60703301>.
- ¹⁸ Jie Y., Lin L., Areddy J. T., „Shanghai to Lock Down 25 Million People, Half of the City at a Time“, The Wall Street Journal, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.wsj.com/articles/shanghai-imposes-staggered-lockdowns-to-keep-coronavirus-at-bay-11648399828>.

- ¹⁹ The Japan Times, „China’s COVID governance under pressure as omicron spreads“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/03/17/asia-pacific/china-covid-pressure/>.
- ²⁰ The Global Times, „Xi orders swift containment of virus, sticking to dynamic zero-COVID“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1255198.shtml>.
- ²¹ China Digital Times, „Wu gaoxiao jiaoshou lianshu: eluosi dui wukelan de ruqin yu womende taidu“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://chinadigitaltimes.net/chinese/677443.html>.
- ²² Yibao, „Women jianjue fandui dui eluosi ruqin wukelan! Zhongguo ge gaoxiao lianshu“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://yibaochina.com/?p=245143>.
- ²³ UNSCR, „Resolution 984“, 2022 m. Prieiga internetu: <http://unscr.com/en/resolutions/984>.
- ²⁴ Hu W., „Possible Outcomes of the Russo-Ukrainian War and China’s Choice“, US-China Perception Monitor, 2022 m. Prieiga internetu: <https://uscnpm.org/2022/03/12/hu-wei-russia-ukraine-war-china-choice/>.
- ²⁵ ASEAN, „ASEAN Foreign Ministers’ Statement on the Situation in Ukraine“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://asean.org/wp-content/uploads/2022/02/ASEAN-FM-Statement-on-Ukraine-Crisis-26-Feb-Final.pdf>.
- ²⁶ Ministry of Foreign Affairs of the Brunei Darussalam, „Brunei Darussalam’s Statement on the Situation in Ukraine“, 2022 m. Prieiga internetu: <http://www.mfa.gov.bn/Lists/Press%20Room/news.aspx?id=969&source=http://www.mfa.gov.bn/site/home.aspx>.
- ²⁷ Koemsoeun S., „Politics of war: Cambodia does not take sides in Ukraine-Russia conflict“, The Khmer Times, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.khmertimeskh.com/501034687/politics-of-war-cambodia-does-not-take-sides-in-ukraine-russia-conflict/>.
- ²⁸ The Khmer Times, „PM: If any Ukrainians flee to Cambodia, we will accept them“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.khmertimeskh.com/501043059/pm-if-any-ukrainians-flee-to-cambodia-we-will-accept-them/>.
- ²⁹ Ikhsanudin A., „Guru Besar UI Sayangkan RI Setujui Resolusi PBB soal Rusia: Ngekor ke AS dkk“, Detik News, 2022 m. Prieiga internetu: <https://news.detik.com/berita/d-5966346/guru-besar-ui-sayangkan-ri-setujui-resolusi-pbb-soal-rusia-ngekor-ke-as-dkk>.
- ³⁰ Prime Minister’s Office of Malaysia, „Statement by Prime Minister of Malaysia: Situation in Ukraine“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.pmo.gov.my/2022/02/statement-by-prime-minister-of-malaysia-the-situation-in-ukraine/>.
- ³¹ Ligan S., „Malaysia Says it Won’t Sanction Russia for Invading Ukraine“, Benar News, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.benarnews.org/english/news/malaysian/malaysia-wont-sanction-russia-over-ukraine-03082022150416.html>.
- ³² Paing T. H., „Myanmar junta reiterates support for Putin’s war on Ukraine“, Myanmar Now, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.myanmar-now.org/en/news/myanmar-junta-reiterates-support-for-putins-war-on-ukraine>.
- ³³ Gita-Carlos R. A., „Duterte maintains ‘neutral’ stance on Russia-Ukraine conflict“, Philippine News Agency, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.pna.gov.ph/articles/1170053>.
- ³⁴ Ministry of Foreign Affairs of Singapore, „Minister for Foreign Affairs Dr Vivian Balakrishnan’s Ministerial Statement on the Situation in Ukraine and its Implications“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.mfa.gov.sg/Newsroom/Press-Statements-Transcripts-and-Photos/2022/02/20220228-Ministerial-Statement>.
- ³⁵ Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand, „Thailand’s Statement on the Situation in Ukraine“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.mfa.go.th/en/content/statement-24-feb-22?page=5d5bd3da15e39c306002aaaf9&menu=5d5bd3cb15e39c306002a9b0>.
- ³⁶ The Bangkok Post, „Most Thais worries by Russia-Ukraine conflict: poll“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2278423/most-thais-worried-by-russia-ukraine-conflict-poll>.
- ³⁷ Tatoli, „Timorese Prime Minister expresses solidarity to the people of Ukraine“, 2022 m. Prieiga internetu: <http://www.tatoli.tl/en/2022/03/03/timorese-prime-minister-expresses-solidarity-to-the-people-of-ukraine/>.

- ³⁸ An C., „Phát biểu của Đại sứ Đặng Hoàng Giang tại phiên họp đặc biệt khẩn cấp lần thứ 11 Đại hội đồng LHQ“, Baoquocte, 2022 m. Prieiga internetu: https://baoquocte.vn/phan-bieu-cua-dai-su-dang-hoang-giang-tai-phi-hop-dac-biet-khan-cap-lan-thu-11-dai-hoi-dong-lhq-175627.html?fbclid=IwAR1zXu_Ibnz8sqLZdk-wERbUvF22tkyOvgVeJuKnjapIGHBaDilJG30JhgE0.
- ³⁹ Son T. M., „Explaining the Vietnamese Public’s Mixed Responses to the Russia-Ukraine Crisis“, The Diplomat, 2022 m. Prieiga internetu: <https://thediplomat.com/2022/03/explaining-the-vietnamese-publics-mixed-responses-to-the-russia-ukraine-crisis/>.
- ⁴⁰ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of China (Taiwan), „Zhonghua minguo taiwan zhengfu yanli qianze eluosi weifan lianheguo xianzhang ruqin wukelan, bing jiaru guoji shehui dui eguo de jingji zhicai“, 2022 m. Prieiga internetu: https://www.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=95&s=97418&fbclid=IwAR12dtnIRb9KEa-WtPaCIXD7S0MwYznfi56Eo1SJZmlyHk8jVKfQGwT2hsc.
- ⁴¹ CNA English News, „Taiwan Cabinet holds special meeting to discuss Russia-Ukraine crisis“, 2022 m. Prieiga internetu: <https://focustaiwan.tw/politics/202202280012>.
- ⁴² Williams L., „Taiwan’s semiconductor ban could spell catastrophe for Russia“, Investment Monitor, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.investmentmonitor.ai/special-focus/ukraine-crisis/taiwan-semiconductor-ban-russia-catastrophe#:~:text=Russia's%20reliance%20on%20Taiwan%20for,country's%20military%20and%20security%20services>.
- ⁴³ Zhang J. Z., „Zao dianming mei che e weixing: keshou guoji jian xiang guan falv guiding“, CNA, 2022 m. Prieiga internetu: <https://www.cna.com.tw/news/afe/202203270234.aspx>.